Robertas Žukovskis

Aukštaičių gatvė 3

2013 m. APC atliko žvalgomuosius tyrimus Vilniuje, Aukštaičių g. 3, priklausančioje Vilniaus senamiesčiui. Šis sklypas (plotas 599 m^2) yra tarp Aukštaičių ir Paupio gatvių. Sklypo P dalyje stovi apleistas medinis vienaukštis pastatas, likusioje dalyje yra sodas ir buvęs daržas. Sklype iškasti du (2x2 m ir 3x2 m) šurfai – iš viso 10 m^2 plotas. Sklypas yra istoriniame Vilniaus Paplavų (Paplaujos) priemiestyje. Šis priemiestis Š ribojasi su Vilnios upe, P – su Paupio (buvusi *ulica Druga Poplawska*) gatve. Paplavų priemiestis – vienas pirmųjų Vilniaus pramoninių rajonų. Prie Vilnios buvo pastatyta įvairios paskirties malūnų, gamintas popierius, parakas. Čia gyveno darbininkai, meistrai ir pameistriai (Drėma V., *Dingęs Vilnius,* V., 1991, p. 361).

2011 m. archeologiniai tyrimai atlikti gretimame sklype Paupio g. 16 / Aukštaičių g. 1. (*ATL 2011 metais*, V., 2012, p. 533–536). Tirtas 127 m^2 plotas. Sklypo R dalyje fiksuotas 1,7–2,5 m storio kultūrinis sluoksnis, tačiau archeologinę vertę turinčių radinių (buitinės keramikos, stiklinių indų, metalinių dirbinių fragmentų) aptikta tik viršutiniuose kultūrinio sluoksnio horizontuose (iki 1,1–1,5 m gylio). XVII a. archeologiniai radiniai aptikti kartu su XIX–XX a. pradžios radiniais. Spėjama, jog radiniai čia pateko iš kitų Vilniaus senamiesčio vietų su atvežtu gruntu, naudotu žemės paviršiui išlyginti, šlaitams užpilti.

3x3 m dydžio ***šurfas 1*** kastas sklypo PV dalyje. Po fragmentiškai išlikusiu kiemo grindiniu iš lauko riedulių rastas 60 cm storio pilkos žemės sluoksnis su smulkiomis plytų duženomis, akmenimis, šaknimis. Jame aptikta glazūruotų ir neglazūruotų buitinės keramikos šukių, varinė saga, dviejų peilių su kauline ir ragine rankena fragmentai, keli plokštinių koklių fragmentai. Radiniai datuojami XVII–XVIII a. Pradžioje šurfas kasti 2x2 m dydžio. Jame 60–88 cm gylyje viename lygyje atkasta (H_{abs} 100,55–100,82 m) sudėtų akmenų *konstrukcija*. Lauko riedeliai (70x55, 50x50, 45x40, 30x20 cm) dėti viena eile, rišti moliu. Tarpuose tarp akmenų aptiktos kelios raudonos spalvos pusplytės (16x12x8, 15x12x8 cm). Mūro paskirtis nėra aiški. Spėjama, jog tai medinio statinio mūrinių pamatų fragmentas arba krosnies pado apatinė dalis. Aptikta akmenų – molio konstrukcija nebuvo ardoma, o šurfas praplėstas į R pusę per 1 m. Nukasus 60 cm storio pilkos žemės, smulkių griuvenų sluoksnį (analogišką rastam virš akmenų konstrukcijos), pasiektas 50–60 cm storio juodos žemės sluoksnis su šaknimis. Jame aptikta daug buitinės glazūruotos ir neglazūruotos keramikos šukių, gyvulių kaulų, du geležiniai batų pasagėlių fragmentai. Radiniai datuojami XVII–XVIII a. 1,1–1,2 m gylyje nuo

1 pav. Mūro fragmentas iš lauko riedulių, molio ir plytų duženų šurfe 1 iš P. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 1. Test pit 1. A fragment of wall laid using fieldstones, clay, and brick fragments, as seen from the S.

dabartinio kiemo paviršiaus (H_{abs} 100,30–100,40 m) šurfe pasiektas rudos spalvos žvyro sluoksnis – įžemis. Jame daug stambių ir vidutinio dydžio riedulių. Tarp akmenų fiksuotas sąnašinis, upės potvynių metu susiformavęs juodos žemės ir maišyto žvyro sluoksnis. Archeologinių radinių sluoksnyje neaptikta.

2x2 m dydžio ***šurfas 2*** kastas sklypo ŠR dalyje. Po plonu velėnos sluoksniu tirtas 50–70 cm storio juodos žemės sluoksnis su gausiomis šaknimis. Aptikta glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos fragmentų, stiklinis vaistų buteliukas. Radiniai datuojami XVII–XX a. Po šiuo sluoksniu fiksuotas pilkos žemės, molio, degėsių, smulkių griuvenų ir kalkių skiedinio trupinių sluoksnis. Jame aptikta XVII a. radinių: glazūruotos ir neglazūruotos buitinės keramikos, plokštinių koklių fragmentų, geležinės vinys. 1,1–1,15 m gylyje pasiektas 15–18 cm storio pilkos spalvos smėlio sluoksnelis be archeologinių radinių. 1,25–1,3 m gylyje (H_{abs} 100,02–100,07 m) pasiektas sąnašinis maišyto žvyro sluoksnis su lauko rieduliais, nukasus kurio apie 30 cm storio sluoksnį jo viršutinėje dalyje (po pilkos spalvos smėliu) aptiktos kelios glazūruotos ir neglazūruotos XVII a. keramikos šukės, rago nuopjova.

2 pav. Mūro fragmentas iš lauko riedulių, molio ir plytų duženų šurfe 1 iš R. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 2. Test pit 1. A fragment of wall laid using fieldstones, clay, and brick fragments, as seen from the E.

3 pav. Šurfo 2 V sienelė. R. Žukovskio nuotr.

Fig. 3. Test pit 2, W wall.

Aukštaičių St. 3

10 m^2 were excavated during an evaluation at Aukštaičių St. 3, Vilnius. A 19th–20th centuries, 1.2–1.3 m thick cultural layer was recorded in test pits 1–2 (Figs. 1–3). The finds (fragments of household pottery, panel stove tiles (*Blattkacheln*), iron artefacts, and glass artefacts) date to the 17th–20th centuries. The majority of them probably found their way to this site in soil brought to fill in the springy banks of the Vilnia.